

עניינים תוכן

- 2..... מבוא
- 4..... אוקראינה – רקע היסטורי
- 6..... לאומיות אוקראינית
- 8..... השפה הרוסית ככלי השפעה על הזהות האוקראינית
- 9..... נרטיב וזיכרון היסטורי
- 10..... זהותם של עולי אוקראינה לארץ ישראל
- 12..... סיכום
- 13..... ביבליוגרפיה

מבוא

אוקראינה, מדינה צעירה ועתיקת ימים, קיבלה עצמאות מלאה בשנת 1991, עם התפרקות ברית המועצות. אוקראינה ממוקמת לחוף הים השחור בדרום מזרח אירופה, וגובלת עם רוסיה במזרח, בלארוס בצפון ופולין, סלובקיה, הונגריה, רומניה ומולדובה במערב. שלטונה מחולק ל- 24 מחוזות, ורפובליקה אוטונומיה אחת השולטת על כולם, קרים וקייב, הן הערים היחידות בעלות סטטוס אוטונומי מיוחד (Jacobus, pp 179, 2011).

האוכלוסייה באוקראינה מונה 46 מיליון בני אדם, אך עברה שינויים רבים וקיצוניים לאורך השנים. כיום כ- 78% מאוכלוסייה הם אוקראינים, 17% - רוסים ומיעוטים אחרים (בניהם גם יהודים). (Jacobus, pp 179, 2011).

בעבודת מחקר זו אעסוק במאפייניה של הלאומיות האוקראינית, וכיצד מערכת היחסים עם רוסיה לאורך השנים השפיעה על הלאומיות האוקראינית. בחרתי בנושא זה מאחר ולדעתי הוא רלוונטי, ואף נכתב עדיין בימנו אנו, זאת לנוכח המאבקים בין רוסיה לאוקראינה על חצי האי קרים, והרצון של אוקראינה להשתחרר מהשליט הרוסי והעבר הקומוניסטי ולהתבסס כמדינה עצמאית ומתקדמת. פוטין קבע בזמן הצהרתו לסיפוח את חצי האי קרים, כי כל מי שדובר רוסית, גם אם לא חי ונולד ברוסיה, הוא רוסי, ועליו לקבל הגנה מרוסיה. פוטין גורס, כי אוקראינה אינה מדינה, ושטחה ניתן לה ע"י רוסיה בזמן קבלת העצמאות ועל כן היא לא מדינה עצמאית אמיתית, אל תפיסה מוטעת, פיצול אוקראינה מרוסיה היא כפיצול מדינה אחת גדולה (Jacobus, pp 181, 2011).

הקשר הרוסי – אוקראיני הינו רחוק שנים, והשפעת הקשר הזה על הזהות האוקראינית בא לידי ביטוי בשפה, אורח החיים, כלכלה, חינוך, פוליטיקה, דמוגרפיה, דת ועוד.. בעבודה זו אחקור את מאפייניה של הלאומיות האוקראינית, אציג את הרקע ההיסטורי של אוקראינה ואת המורכבות של גיבוש זהות זו, אשים דגש על השפה הרוסית אל מול האוקראינית והבנייה של נרטיב היסטורי ברור. כמו כן, אחקור את רב התרבותיות השוררת באוקראינה לאורך השנים, וכיצד הדבר השפיע על מרכיבי הזהות שלה. בנוסף, אחקור בפרק יעודי את מאפייני העולים לא"י מאוקראינה והשפעת זהות זו מהיחסים בין אוקראינה לרוסיה.

נושא העבודה: זהות עולי אוקראינה לארץ ישראל מאוקראינה והשפעת זהותם מיחסי רוסיה ואוקראינה. בדגש על ההתפתחות הלאומיות האוקראינית.

בעבודת מחקר זו אעשה שימוש במחקרים ומאמרים שנעשו אודות היחסים העתיקים בין רוסיה לאוקראינה (המאה ה- 8) ועד ימינו אנו. ואנסה לפרש את התוכן על מנת לאפיין את הזהות האוקראינית.

אוקראינה – רקע היסטורי

בפרק זה אציג את ההיסטוריה של אוקראינה, משנת 890 לספירה ועד עצמאותה המלאה בשנת 1991. הצגת התהליך הכרונולוגי עד לעצמאות אוקראינה מאפשר לנתח נכונה את היחסים בין רוסיה לאוקראינה ואת השפעתה של רוסיה על זהותם של העם האוקראיני ופועל יוצא זהותם של יהודי אוקראינה שעלו לארץ ישראל החל משנות ה-90.

ולדימיר פוטיין – " קייב הינה האם של רוסיה" (John , 483pp, 2016) כך מכנה, פוטיין את קייב, ומהתבוננות בהיסטוריה ארוכת השנים של אוקראינה, ניכר כי את הבסיס עליו נשען פוטיין באומרו משפט זה התחיל כבר המאה ה-9 בזמן שלטונה של ממלכת רוס שבה קייב הייתה ברייתה. ממלכת קייב-רוס הייתה ממלכה רבת כוח ומאוד משמעותית באירופה המזרחית והמערבית עד המאה ה-11. היסטוריונים רבים גורסים כי מנסיכות זו התפתחו לאחר מכן המדינות בלרוס, אוקראינה ורוסיה. ממלכת קייב – רוסו ניהלה מערכת יחסים פוריה עם הממלכה הביזנטית, ואף שגשה בזכות מוצרים רבים שהגיעו לאדמתה ואפשרו לה גם ייצוא. כמו כן, ממלכה זו שלטה על דרכי מסחר מרכזיים בין אירופה המערבית לאסיה, דבר שקנה לה כוח והשפעה באירופה. במאה ה-10, בזמן שלטונו של הנסיך ולדימיר, חלק משמעותי מאוכלוסיית הממלכה התנצרה, ואיתה גם הנסיך ולדימיר, זאת לנוכח היחסים החמים בין ממלכת קייב רוס לבין קונסטנטינופול. כמו כן, נוצרו יחסי נישואין בין מדינות מזרח אירופיות רבות, דבר שהביא לקירוב היחסים. תקופה זו מכונה בהגה הלאומית של אוקראינה – תור הזהב של קייב (Jacobus, 186pp, 2011).

דעיכתה של קייב החלה בשנים 1200 לספירה, כאשר חוקי הירושה הבעייתיים הביאו למאבקים פנימיים בין הנסיכים, דבר שהביא להתפוררות הנסיכות מבפנים והחלשת המנגנון המרכזי. על כך יש להוסיף של מסעות הצלב, שהביאו לחשיפתן של דרכי מסחר חדשות ושינוי דרכי מסחר קיימות, דבר שהחליש את כוחה של הממלכה בעיני מערב אירופה ואסיה. נפילתה של קונסטנטינופוליס, התפתחותם של מרכזי כוח חדשים לנוכח המאבקים בין הנסיכים על המלוכה, בצפון וגם בדרום, והקש האחרון – פלישת הממלכה המונגולית במאה ה-13, הביאה לקץ הממלכה רוס – קייב (Jacobus, 189pp, 2011).

בשנת 1569, אוחדה אוקראינה (מרבית שטחה) עם ליטא ופולין, איחוד שכונה בשם – "לובין", ומעתה אוקראינה נשלטה בידי נסיכים פולניים. השליטה הפולנית, דיכוי הכנסייה האורתודוקסית, וצורת הכלכלה האגררית של פולין-ליטא, הביאה לניצול קשה של העם האוקראיני מבחינת עבודה קשה עד עבדות. בעקבות הדיכוי והניצול, כפריים רבים, מדרום אוקראינה, ברחו מבעליהם הפולניים, ובמאמצה המאה ה-19, הם מקימים מדינה קוזאקית, אמנם לא באופן פורמלי, אך הם דרשו הכרות מלאה בעצמאותם (בהדרגתיות) תוך היכרות בתרבותם ובכנסייה האורתודוקסית מצד השלטון הפולני (John-Paul, 487pp, 2016).

הפולנים התנגדו בתוקף להעניק עצמאות לקוזקים, ולכן הקוזקים פנו לרוסיה האורתודוקסית, פנייתם אליה, הביאה במרוץ השנים לאיחודה של אוקראינה עם רוסיה במסגרת חלוקתה של פולין בשנת 1795 (John-Paul, 488pp, 2016).

במהלך המאה ה-17, התחוללו על אדמת אוקראינה קרבות רבין בין האימפריה העות'מאנית, שהייתה בתקופה זו חזקה ודומיננטית במערך הכוחות באירופה, לבין פולין השלטת בשטח אוקראינה. בתגובה,